

PÕGUS SÕJATEADUSLIK PILGUHEIT OLEVIKKU JA TULEVIKKU

2018. aastat jäävad Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste jaoks tähistama mitmed olulised verstapostid. 17. märtsil 1998 asutati Vabariigi Valitsuse määrusega nr 52 Eesti Riigikaitse Akadeemia kaitsekolledži ja Kaitseväe Ühendatud Õppeasutuste väljaõppekeskuse baasil **iseseisev riigikaitseline kõrgkool** Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused, mis kolis 1999. aastal Tallinnast Tartusse Riia mäele¹. Kahe aastakümnega on KVÜÕA läbinud tähelepanuväärse arengu. Praegune KVÜÕA on riiklikult akrediteeritud ning Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuuri kvaliteedimärgiga tunnustatud riigikaitsealine rakenduskõrgkool, millel on riigisisese ja rahvusvahelise koostöö rikkalikud kogemused, kus toimub edukas magistriõpe ning mitmekülgne teadus- ja arendustegevus. Praktilisele väljaõppele keskendunud sõjakoolist on saanud nende aastatega teaduspõhine õpet väärtustav Eesti sõjateaduse tunnustatud keskus. KVÜÕA ülem kolonel Enno Mõts on sõnastanud KVÜÕA taasasutamise 20. juubeliks välja antud raamatu eessõnas kaaluka eesmärgi, mille poole pürgida: „Me peame püüdlema kvaliteedi poole ning aastate jooksul oleme seadnud enesele järgimiseks põhimõtte 3 + 1: õppe- ja kasvatustegevus on väljundipõhine, teadus- ja arendustegevus väevõimepõhine ning juhtimine protsessipõhine. Kõik peab lähtuma aga **teaduspõhisusest**.“²

Teine oluline 2018. aastat meenutama jääv teetähis on 31. augustil 2018 õppeasutuse nõukogus heaks kiidetud struktuurimuutus, mis toob 2019. aastal kaasa ka kõrgkooli nimetamise **Kaitseväe Akadeemiaks**. Väljend *noblesse oblige* (seisus kohustab) sobib tähistama olukorda, mida nimemuutus endaga kaasa toob. **Akadeemia** nimi kätkeb endas ühest küljest väärikust kuuluda teadusasutuste ja kõrgkoolide hulka, kus väärtustatakse kõrgetasemelist haridust ja teadust ning valitseb akadeemiline vaim. On hea tõdeda, et meie kõrgkooli väärtused – **haritus, loovus, tõhusus** – juhivad tähelepanu

¹ **Rand, Nele** 2018. Sada aastat sõjaväelisi haridusasutusi Eestis. – Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused 1998–2018. Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus, lk 10.

² **Mõts, Enno** 2018. Eessõna. – Kaitseväe Ühendatud Õppeasutused 1998–2018. Tartu: Eesti Ülikoolide Kirjastus, lk 4.

akadeemilisusele kui ühele kõrgkooli olemuslikule tunnusele. Parafrapeerides Tallinna Tehnikaülikooli professorit Tiit Kapsi, on akadeemilisus nii kvaliteet kui (elu)stiil, mis hõlmab ka traditsioone ning aitab luua ja kujundada organisatsioonikultuuri. Jääme lootma, et Kaitseväe Akadeemia suudab oma põhiväärtuste järgimise ja tegevuste kavandamisega olla akadeemilisuse kehastus selle parimas tähenduses. Teisalt seab nimemuutus meie õlgadele kohustuse saada ja jääda akadeemia nime vääriliseks ning endale pidevalt teadvustada, et nimega kaasnevad ühtlasi kohustused ja vastutus.

Siit jõuamegi 2018. aasta kolmanda olulise teetähise juurde. Praegu veel KVÜÕA nime kandev kõrgkool on alustanud teadus- ja arendustegevuse evalveerimise ehk välishindamise protsessi, et saada 2019. aastal ekspertidelt hinnangut **sõjateaduse** ja sellealase arendustegevuse taseme kohta ning leida asjatundlikku kinnitust meie sihile saada ja jääda sõjateaduse keskuks. Kui **sõjateadust ja -tehnoloogiat** tunnustati 2016. aasta suvel esimest korda Eestis iseseisva teadusvaldkonnana, ei osanud me veel arvata, et noorel sõjateadusel seisavad nii kiiresti ees esimesed tõsised tuleristsed. Nüüd on meie ühine ülesanne tulla sellest eelseisvast lahingust välja kas kilbiga või kilbil. Oma tagasihoidlik panus võidu nimel tuleb anda ka Sõjateadlasele ja ajakirja kaastöölisele.

KVÜÕA ülem kolonel Enno Mõts defineeris 2018. aastal ajakirjas Sõdur ilmunud artiklis³ **sõjateadust** järgmiselt: „Sõjateadus on interdistsiplinaarne teadusharu, mis uurib sõjalise jõu kasutamist ja selleks valmistumist kõigis sõjapidamisvaldkondades kogu konfliktispektri ulatuses. /.../ Sõjateaduse ülalesitatud definitsioonis kannavad olulist rolli järgmised **võtmesõnad**: *interdistsiplinaarne, sõjaline jõud, sõjapidamisvaldkonnad ja konfliktispekter*. Lisaks on tähtis rõhuasetus ka sõnadel *kasutamine ja selleks valmistumine*.“ Seejärel avab kolonel Mõts nimetatud võtmesõnade põhiolemuse selgitamisega definitsiooni programmilise tähenduse. Seda **sõjateaduse programmi** oleme püüdnud järgida ka siinse Sõjateadlase koostamisel. Ajakirjanumbri artiklite valdkondlik spekter on taas interdistsiplinaarne, hõlmates nii spetsiifiliselt sõjateaduslikke käsitlusi (sõjalise jõu kasutamist ning sõjapidamisvaldkondi ja konfliktispektrit analüüsivad tekstid) kui ka sõjateadusse põimitud teiste teadusvaldkondade – pedagoogika, tehnoloogia ja ajaloo – uurimismeetoditega antud panust. Loodetavasti mitmekesistavad ja süvendavad need kirjutised meie arusaamu sõjateaduse kompleksisusest ning mitmekihilisusest.

³ **Mõts, Enno** 2018. Sõjateaduse määratlus ja selle programm. – Sõdur, nr 3, lk 49–50.

Teisalt on numbri koostamisel silmas peetud ka Kaitseväe teadus- ja arendustegevuse põhivaldkondi ning püütud anda oma tagasihoidlik panus **teaduspõhisesse võimearendusse** nendes üldpädevuste valdkondades (sõjaväeline juhtimine ja pedagoogika, ressursihaldus, tehnoloogia ja operatsioonianalüüs), mille arendamise ning ka propageerimise põhirõhk on pandud Eesti sõjateaduse keskuseks kujuneva KVÜÕA (tulevase Kaitseväe Akadeemia) õlgadele. Teadus vajab avalikustamist; igasugune teaduslik, sh ka sõjateaduslik mõtlemine ja uurimine vajab **publitseerimist**, muidu on see kasutuskõlbmatu ning vastuolus eespool toodud sõjateaduse definitsiooniga, mis rõhutab rakendamise olulisust. Sõjateadus ei saa olla teaduse elevandiluu tornides pesitsevate elukaugete teadlaste mõttetöö vili ega ka betoonpunktitesse peitunud sõjateoreetikute peades sündinud teostumatud plaanid. Kahtlemata tuleb sõjateaduse raames teha erinevaid alusuuringuid ja tegeleda kõrgel intellektuaalsel tasemel keeruliste teoreetiliste probleemide lahendamisega. Algse olemuse poolest on nüüdisaegne sõjateadus aga jätkuvalt rakendusteadus, mille tuleprooviks on pidev valmistumine sõjalise jõu kasutamiseks ja vajadusel ka selle jõu reaalne rakendamine. Sõjalise jõu tõhusamaks kasutamiseks kriisiolukorras on vaja rakendada haritud sõjaväeliste juhtide teaduspõhisel arendamisel senisest rohkem ka loovust, mis annab juhile eeldused lahendada probleeme uuel moel ja saada algupäraseid tulemusi. Sõjalise loovuse eelduseks on sõjateaduslik mõtlemine, mis aitab sõjapidamise robustsevõitu käsitöö muuta mõtestatud sõjakunstiks ning kujundada igapäevaseid sõdurlikke tegevusi omanäoliseks sõjanduskultuuriks.

Käesolev artiklikogum sisaldab vaid **eestikeelseid** teadustekste, kuigi tõlke vahendusel heidetakse pilk ka teiste sõjandusruumide fassaadi taha. Viimasel aastal on palju diskuteeritud eesti keele rolli ning elujõulisuse üle meie teaduses ja kõrghariduses. Jätkuvalt on kahtlejad, kes ei usu emakeelse teaduse kestlikkusse või koguni võimalikkusse. Tõdemus, et teaduslik mõtlemine algab ja lõpeb emakeeles, innustab meidki emakeelse sõjanduskeele ja sõjateadusliku mõtlemise arendamisega vaeva nägema. Kolonel Mõtsa sõnul tuleb meil kaitsta Eesti riiki, mille võõrandamatu vara on ka eesti keel. Haritud Eesti sõjaväelane peab valdama **rahvuskeelset kutseterminoloogiat** ja oskama ennast erialaselt väljendada heas eesti keeles. 2018. aastast on ühtse sõjanduskeele ja kutsealase terminiarenduse ning levitamise ülesanne antud meie kõrgkoolile. Oskuskeele valdkonnas tehtud teadus- ja arendustegevus on Eesti kõrgharidusmaastikul vaieldamatult esirinnas. Eestikeelsete sõjateaduslike tekstide väljaandmise ja sõjanduskeele sihipärase arendamisega toetame Haridus- ja Teadusministeeriumi algatust tähistada 2019. aastat eesti

keele aastana. Eelseisev 2019. aasta toob endaga kaasa ka väärrika juubeli: sada aastat ohvitseriharidust Eestis. See annab põhjuse vaadata tänulikult minevikku ja lootusrikkalt tulevikku. Hoidkem oma rahvuslikku meelt ja kaitskem oma rahvuskeelt, et emakeelsel ohvitseriharidusel ja sõjateadusel oleks jätkuvalt elujõudu!

Sisukaid lugemiselamusi ja head kaasamõtlemist soovides

Andres Saumets

peatoimetaja